

YHTEISKUNNAN POLIITTISTEN JOHTAJIEN ILMAISEMAT ARVOPÄÄMÄÄRÄT KAHDEN ESIMERKKITAPAUKSEN VALOSSA

Briitta Koskiaho

Yhteiskuntapoliittisen toiminnan taustana on aina arvopäämääriä: toiminta perustuu arvorakennelmiin ja niihin nojautuviin tavoitteisiin. Tämän artikkelin tarkoituksena on parin esimerkkitapauksen valossa tutkia, mitä arvopäämääriä sisältyy jonkin valtion korkeinta päätöksenteko- ja toimeenpanovaltaa käyttävien toimintojen taustaan, kun nämä arvopäämäärit on julkistettu päämäärien asettajien toimesta. Albert D. Biderman on tutkinut amerikkalaisen yhteiskunnan arvopäämääriä sellaisina kuin ne ilmenevät kahden Yhdysvaltojen presidentin Hooverin ja Eisenhowerin asettamien kansakunnan arvopäämääriä selvittelleiden komiteoiden raporteista vuosilta 1933 ja 1960.¹

Amerikkalainen yhteiskunta on kehittynyt teollistumiseltaan ja keskimääräiseltä hyvinvointiasteeltaan pisimmälle koko maailmassa. Jos nyt verrataan amerikkalaisen yhteiskunnan arvopäämääriä muiden länsimaisen kulttuurin edustajavaltioiden päämääriin, on otettava huomioon tasoeroavuudet USA:n ja tämän toisen vertailtavana olevan välillä sekä se, että amerikkalaisessa yhteiskunnassa on jo saavutettu sellaisia päämääriä, mitä muualla ollaan vielä tavoittelemassa. Ovatko sitten ne amerikkalaisen yhteiskunnan arvopäämäärit, jotka tulevat esiin esim. mainituissa komitea-raporteissa, sovellettavissa muiden länsimaisten valtioiden arvopäämääriin sellaisina, kuin ne esiintyvät näiden valtioiden johtomiesten ilmaisemina? Tämän osittaiseksi selvittämiseksi suoritettiin amerikkalaiseen arvopäämääräjaotukseen perustuen vertaileva selvitys nykyisen pääministerimme Mauno Koiviston teoksessaan »Linjan vetoa» julkisuudessa esittämistä arvopäämääristä. Tässä viime vuonna julkisuuteen tulleessa puhekokoelmassa on runsaasti sellaisia puheita sekä muutama artikkeli ja esitelmä, jotka sisältävät linjan vetoa myös »perimmäisten kysymysten» kohdalla. Koska kysymyksessä on toimeenpanovaltamme ylimpiin edustajiin kuuluva henkilö, on vertailu USA:n ylimmän johdon esittämiin yhteiskunnan arvopäämääriin tässä mielessä perusteltua.

¹ Biderman 1966, President's Commission on National Goals, Goals for Americans. Englewood Cliffs, N. J. 1960 ja President's Research Committee on Social Trends, Recent Social Trends in the United States. New York 1933.

Arvot — tavoitteet

Jo vanhastaan tavoiteltaviin arvoihin ovat kuuluneet vapaus, veljeys ja tasa-arvoisuus, mitkä arvot ovat vielä nykyisen länsimaisen demokratiankin tunnuskilpiä ja joista nimenomaan tasa-arvoisuutta *demokratiaksi* nimettynä on korostettu. Esiin on noussut toinenkin arvo: *hyvinvointi*. Hyvinvoinnin saavuttamisen vaatimus voi perustua joko tasa-arvoisuuden vaatimukselle tai olla siitä riippumaton oma tavoitteensa. Silloin kun pyrkimyksenä on hyvinvoinnin lisääminen esim. jokaiselle kansalaiselle, se kytkeytyy tasa-arvoisuuskäsitteeseen. Hyvinvointiin kuuluu sekä materiaalisten että henkisten tarpeiden tyydyttäminen.

Erik Allardt esittää sosiaalipoliittisten ohjelmien perustuvan kahden arvosuuntaukseen, jotka joko ovat itsenäisiä tai menevät päällekkäin: *yksilön paras ja yhteiskunnan eheys* (Allardt, 663). Yksilön paras — niin epämääräinen käsite kuin se Pekka Kuusen tuomana sosiaalisista arvoista käytyyn keskusteluun onkin — lienee hyvin läheistä sukua käsitteelle yksilön hyvinvointi.

Näiden demokraattisten ja hyvinvointiin liittyvien pyrkimysten saavuttamisen välineisiin liittyviä tavoitteita on esim. tehokkuuspyrkimys, mikä liittyy laajempaan kokonaisuuteen, vaatimukseen työnjaon yhä täydellisemmästä toteuttamisesta, *teollistumiseen*. Esim. nykyisessä suomalaisessa yhteiskunnassa, missä kaikin tavoin pyritään tehokkaamman työnjaon toteuttamisen, näyttää usein siltä, että välineistä on jo tullut itse arvoja, ei enää nähdä selvästi niitä vain välineinä, vaan niiden tavoittelemista pidetään arvona sinänsä. Bidermanin esittää Lipsetiin nojautuen, että amerikkalaisen yhteiskunnan perusarvoja ovat tasa-arvoisuus ja saavutuspyrkimys (*achievement*) (Biderman, 85). Edellinen luettaisiin yllä mainittuihin varsinaisen tavoitetason, jälkimmäinen välinetason tekijöihin. Lieneekö niin, että sananparsi tulesta renkinä ja isäntänä pitää paikkansa yhteiskunnan arvoihinkin sovellettuna?

Bidermanin esittämä arvoalueluokitus ja arvojen järjestys on seuraava:

1. yksilö
2. tasa-arvoisuus
3. demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttaminen (democratic process)
4. koulutus
5. taiteet ja tieteet
6. demokraattinen talouselämä (democratic economy)
7. taloudellinen kasvu
8. teknologinen muutos

9. maatalous
10. ympäristöolosuhteet
11. terveys ja hyvinvointi

Elintason ja sen perimmäiseen kriteeriin kansakunnan hyvinvointiin, voidaan lukea seuraavat alueet (Drewnowski & Scott 1966):

1. primaaritarpeiden tyydyttäminen: ravitseminen, terveys ja asuminen,
 2. sekundaaritarpeiden tyydyttäminen: koulutus, vapaa-aika ja virkistys sekä turvallisuus ja
 3. ylellisyystarpeiden tyydyttäminen jäljelle jäävien resurssien avulla.
- Jos Bidermanin luokitus ryhmitellään, voidaan erottaa seuraavat ryhmät:

Tavoitetaso

ihmisarvo ja yksilön vapaus (1. Bidermanin luokituksessa)
 demokratia (2., 3., 6.)
 hyvinvointi (4., 10., 11.)

Välinetaso

taloudellinen kasvu (7.)
 tehokkuus (8.)

Sekä-että -ryhmät

taiteet ja tieteet (5.)
 maatalous (9.), mitkä molemmat sisältävät piirteitä sekä tavoite- että välinetasosta.

Johtohenkilöt yhteiskuntansa arvopäämäärien tulkkeina

Seuraavassa tarkastellaan USA:n presidentin asettaman komitean arvopäämääriä ja suomalaisen yhteiskunnan poliittiseen johtajistoon kuuluvan pääministerin tulkintoja arvopäämääristä. Amerikkalainen tulkinta, Bidermaniin nojautuen, on vuodelta 1960 ja suomalainen vuodelta 1968. Menetelmänä käytetään tekstin sisällön analyysiä ja mitataan, 1) kuinka monia johonkin arvopäämäärään liittyviä eri tavoitteita sisältyy tekstiin ja, 2) kuinka monta kertaa johonkin arvopäämäärään liittyviä tavoitteita esiintyy tekstissä.

Amerikkalaisen yhteiskunnan julkistetut arvopäämäärät sisältyivät presidentin komitean raportin mukaan seuraavin frekvenssein mainittuihin arvoalueisiin (Biderman, 88):

Arvoalue- ja päämäärä	Spesifististen tavoitteiden lukumäärä
Tavoitetaso	
ihmisarvo ja yksilön vapaus (=yksilö)	6
demokratia	
— tasa-arvoisuus	3
— demokr. yht.pol. toteuttaminen	11
— demokr. talouselämä	9
hyvinvointi	
— koulutus	5
— ympäristöolosuhteet	10
— terveys ja hyvinvointi	10
Välinetaso	
taloudellinen kasvu	9
tehokkuus (teknologinen muutos)	5
Sekä - että -ryhmä	
taiteet ja tieteet	8
maatalous	5
	<hr/> 81

Asetelma mittaa sitä, kuinka monia yhteen arvopäämäärään kuuluvia eri tavoitteita tekstissä esiintyy. Tässä mielessä tärkeimmät tavoitetason alueet ovat hyvinvointi, demokratia ja yksilö, tässä järjestyksessä. Näillä alueilla on eniten spesifisiä tavoitteita. Jos yksilöidään arvopäämäärien alkiot ja ne asetetaan frekvenssien mukaiseen suuruusjärjestykseen, ovat amerikkalaisen yhteiskunnan tavoitteet tärkeysjärjestyksessä:

- demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttaminen
- terveys ja hyvinvointi sekä ympäristöolosuhteet (= hyvinvointi)
- demokraattinen talouselämä ja taloudellinen kasvu
- taiteet ja tieteet
- yksilö
- koulutus, teknologinen muutos ja maatalous
- tasa-arvoisuus.

Demokraattiseen päätöksentekoprosessiin ja yhteiskuntapolitiikan toteuttamiseen liittyvät näkökohdat sekä hyvinvointisektori näyttävät olevan etusijalla tavoitteiden asettamisessa amerikkalaisessa yhteiskunnassa.

Luokiteltaessa Koiviston teoksessa esiintyvät arvopäämäärät Bidermanin luokituksen tapaan saadaan seuraavat frekvenssit:

Arvoalue ja päämäärä	Spesifisten tavoitteiden frekvenssit	
	I	II
Tavoitetaso		
ihmisarvo ja yksilön vapaus (= yksilö) demokratia	6	12
— tasa-arvoisuus	4	7
— demokr. yht.pol. toteuttaminen	18	28
— demokr. talouselämä	3	9
hyvinvointi		
— koulutus	4	4
— ympäristöolosuhteet	6	6
— terveys ja hyvinvointi	9	21
Välinetaso		
taloudellinen kasvu	8	19
tehokkuus	1	1
Sekä-että -ryhmät		
taiteet ja tieteet	3	3
maatalous	3	3
	65	113

I: montako eri tavoitetta

II: kuinka monta kertaa ko. tavoitteita esiintyy tekstissä

Koiviston arvopäämääräjakautuman sarake I ja amerikkalaisen yhteiskunnan arvopäämäärien lukemat vastaavat käsitteellisesti toisiaan. Jos näitä verrataan keskenään, havaitaan, että jakautumat kokonaisryhmätasolla tarkasteltuina eroavat toisistaan siten, että amerikkalaisessa jakautumassa hyvinvointitavoitteet kokonaisryhmänä ovat etusijalla ja Koiviston jakautumassa taas demokratiaotsikon alla olevat tavoitteet. Lisäksi on havaittavissa, että ryhmät: demokratia, hyvinvointi, välinetaso ja sekä-että -ryhmät ovat amerikkalaisessa tekstissä suuruudeltaan samankaltaiset kuin suomalaisessa, missä demokraattiset ja hyvinvointiin liittyvät tavoitteet lukumääräisesti ovat muita huomattavasti suuremmat. Katsottaessa, miten monta kertaa eri tavoitteet esiintyvät Koiviston tekstissä (sarake II), ryhmätasoisien jakautumien havaitaan noudattavan tavoitteiden lukumääräjakautumaa samassa suhteessa.

Arvoalueiden eri alkioiden mukaisessa järjestyksessä tarkastellen Koiviston arvopäämäärät ovat suuruusjärjestyksessä (= montako eri tavoitetta on esitetty, sarake I):

- demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttaminen
- terveys ja hyvinvointi
- taloudellinen kasvu
- yksilö ja ympäristöolosuhteet
- tasa-arvoisuus ja koulutus
- demokraattinen talouselämä, taiteet ja tieteet ja maatalous
- teknologinen muutos.

Jos sen sijaan asetetaan tärkeysjärjestykseen ne arvoaluejakautumat, joissa esitetään, miten monta kertaa tekstissä on viitattu ko. arvoalueeseen eli miten suuressa määrin kukin on ollut esillä (sarake II), saadaan Koiviston tekstistä seuraava tärkeysjärjestys:

- demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttaminen
- terveys ja hyvinvointi
- taloudellinen kasvu
- yksilö
- demokraattinen talouselämä
- tasa-arvoisuus
- ympäristöolosuhteet
- koulutus
- taiteet ja tieteet ja maatalous
- teknologinen muutos.

Jos näiden tärkeysjärjestysluetteloiden sisältöä analysoidaan, on otettava huomioon seuraavat seikat. Jälkimmäinen tärkeysjärjestysluettelo ilmaisee sen, mitä arvopäämääriä Koivisto on käsitellyt useaan kertaan, mitkä ovat hänen »lempi aiheita», ja mitä aiheita hän tuo ikäänkuin velvollisuudentuntoisena poliitikkona esiin, mutta jotka eivät inspiroi häntä pidempiin pohdiskeluihin. Edellisestä luettelosta taas selviää, mitkä arvoalueet ovat sellaisia, jotka edellyttävät monien eri tavoitteiden esiintuomista, mitkä taas sellaisia, jotka hän sivuuttaa tuomalla esiin vain muutaman tavoitteen.

Näin ollen voidaan todeta, että tärkeysjärjestykset suuresti muistuttavat toisiaan (järjestyskorrelaatiokerroin sarakkeiden I ja II välillä 0.92). Molemmissa Koiviston tekstiin perustuvissa tärkeysjärjestysluetteloissa

demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttaminen on tärkein, teknologinen muutos vähiten tärkeä.

Demokratian vaatimus ja hyvinvoinnin toteuttaminen ja laajentaminen ovat arvopäämäärinä tärkeimmät, mutta heti niiden jälkeen kummassakin luettelossa esiintyy välinetason tekijä: taloudellinen kasvu — tekijä, minkä avulla hyvinvoinnin toteuttaminen käy päinsä. Kuitenkin välinetasoon liittyvä tehokkuuden vaatimus, teknologinen muutos ja tieteellisen kehityksen edistäminen, mikä osaltaan edesauttaisi teknologista edistymistä, on

luettelossa hyvinkin vähämerkityksinen. Koivisto mainitsee tämän tyyppisiä tavoitteita vain sivumennen.

Kiinnostavaa on sen sijaan todeta, että Koivisto askaroi erittäin mielellään »filosofisten kysymysten» parissa. Demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttamisen ja hyvinvoinnin lisäämisen sekä taloudellisen kasvun jälkeen eittämättä seuraava arvopäämäärä on yksilön kunnioittaminen, ihmisarvo ja yksilön vapaus. Koivisto esiintuu tämän tyyppisiä tavoitteita 12 kertaa, neljänneksi eniten. Muut tavoitteet saavat osakseen kukin alle kymmenen kerran maininnan.

Tavoitteiden tärkeysjärjestys amerikkalaisessa aineistossa ja Koiviston aineistossa näyttää melko suuressa määrin eri alkioiden kohdalla samankaltaiselta (järjestyskorrelaatiokerroin 0.66). Hän korostaa demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttamista yli kaiken, seuraavina ovat hyvinvoinnin ja taloudellisen kasvun tavoitteet. Eräitä arvopäämääriä Koivisto arvostaa nähtävästi enemmän kuin amerikkalaisen aineiston perusteella saattaisi olettaa: Yksilö, tasa-arvoisuus ja koulutus ovat korostetummassa asemassa ja taiteet ja tieteet, demokraattinen talouselämä, teknologinen muutos sekä ympäristöolosuhteet vähemmän arvostetussa kuin amerikkalaisessa aineistossa, kun verrataan näiden alkioiden järjestyslukuja toisiinsa kummassakin aineistossa.

On otettava huomioon, että ne yhteisöt, USA ja Suomi, joita tässä tarkastelussa on käytetty, poikkeavat kuitenkin huomattavasti toisistaan kokonsa, voimavarojensa, poliittisen merkityksensä ja kehityksensä puolesta. Ehkä juuri siinä, että tieteelle ja taiteelle tai ympäristöolosuhteille annetaan enemmän painoa amerikkalaisessa kuin suomalaisessa systeemissä, on näkyvissä heijastumaa siitä, että USA:n taloudellinen taso teollistuneisuusasteineen ja kaikkein hyvinvointivaltion lieveilmiöineen (ympäristön suunnitteluun liittyvät ongelmat) on edennyt huomattavasti pitemmälle. Tällöin myös tarvitaan tieteen antamaa tukea entistä enemmän haitta-vaikutusten eliminoimiseksi ja tällöin on myös resursseja uhrata entistä enemmän juuri tämän tyyppisiin seikkoihin, suhteellisesti paljon enemmän kuin Suomessa 1960-luvulla.

Ulkoiset suhteet arvopäämääränä

Tutkiessaan amerikkalaisen yhteiskunnan arvopäämääriä Biderman ei mainitse ollenkaan valtion ulkoisia suhteita, vaan koko tarkastelu tapahtuu ikään kuin ulkomaailma pois suljettuna. Ulkoisten suhteiden korostamisella on kuitenkin melko suuri osuus Koiviston teoksessa. Pyrittäessä selvittämään ulkoisten suhteiden filosofiaa lienee vaikeata määrittää, kuuluvatko ulkoiset suhteet itse yhteiskunnan tavoitetasoon vai sen väline-

tasoon. Voidaan toisaalta olettaa rauhan, ystävällisten naapuruussuhteiden jne korostamisen olevan tavoiteltava asia sinänsä, toisaalta ne voidaan nähdä välttämättömiksi edellytyksiksi, jotta maan sisäisiä suhteita, hyvinvointia, demokratian toteutumista ja yhteiskunnan sisäistä eheyttä voitaisiin kehittää yhä paremmin. Ehkä ulkoiset suhteet voitaisiin lukea arvopäämääränä sekä-että -ryhmään kuuluviksi.

Koivisto tuo esiin viisi erilaista tavoitetta ulkoisten suhteiden yhteydessä. Tämä tarkoittaa sitä, että tämä arvoalue sijoittuu kuudenneksi yksilön ja ympäristöolosuhteiden jälkeen, mikäli se sijoitetaan aiemmin esitettyyn arvopäämäärien asetelmaan. Merkityksellisempää kuin erilaisten tavoitteiden esittäminen lienee tässä yhteydessä kuitenkin se, miten usein näitä tavoitteita korostetaan. Koivisto mainitsee teoksessaan ulkoisten suhteiden järjestämiseen ja hyvien naapuruussuhteiden ylläpitämiseen liittyviä tavoitteita niin usein, että lukumääräisesti ulkoisten suhteiden arvopäämäärä sijoittuu viidenneksi tärkeimmäksi tavoitteeksi demokraattisen yhteiskuntapolitiikan toteuttamisen, hyvinvoinnin, taloudellisen kasvun ja yksilön arvon jälkeen. Koiviston teoksessa liikutaan kuitenkin enimmäkseen sisäpolitiikkaan kuuluvien asioiden piirissä, joten ulkopolitiikan kysymyksiin ei paneuduta tarkemmin. Näin ollen on ehkä huomion arvoista, että mukana on kuitenkin ulkopoliittisia tavoitteita näinkin runsaasti.

Arvopäämäärien sisältö

Edellä on käytetty tarkastelun yksikköinä arvopäämääriä kuten yksilö, demokratia, taloudellinen kasvu jne.

Lienee paikallaan myös eritellä, minkätyyppisistä tavoitteista kussakin arvopäämäärässä on kysymys. Tätä voidaan eritellä Koiviston aineistoon pohjautuen. Tavoitetasoon kuuluvien arvoalueiden kohdalla Koivisto painottaa seuraavankaltaisia tavoitteita:

Yksilö:

- ihmisyksilön arvo sinänsä,
- yksilö ei saa hukkoa, vaan hänet on otettava huomioon eri toimenpiteitä suunniteltaessa,
- yksilön ominaisuudet: yritteliäisyys, ahkeruus, aloitekyky, siveellinen kunto jne. ovat arvokkaita,
- jokaisella yksilöllä on oikeus työhön ja ansiotuloon jne.

Demokratia:

- tasa-arvoisuus,
- vapaus pyrkiä erilaisiin päämääriin,
- vähemmistöjen edut,
- työntekijöiden kansalaisyhteiskunnalliset, myötämäärämisoikeudet,

- demokratia, kansanvalta yleensä;
- demokratia välineenä hyvinvoinnin toteuttamiseksi,
- hallintokoneiston vallan desentralisaatio,
- työntekijöiden, ammattiyhdistysten vaikutusvallan lisääminen päätöksenteossa,
- taloudellinen kansanvalta,
- oikeudenmukainen tulonjako jne.

Hyvinvointi:

- tulonjako,
- vähäväkiset tulonsiirtojen pääkohteina,
- työntekijöiden turvallisuuden lisääminen,
- työllisyyden turvaaminen,
- hyvinvoinnin lisääminen, sosiaalinen edistys
- toisaalta, jos kaikki tarpeet olisi tyydytetty, olisi seurauksena ihanneyhteiskunta, yhteiskunta, mikä on ikävä
- koulutuksen tehostaminen
- korkeakouluopiskelumahdollisuuksien lisääminen,
- ympäristöhygienisten ongelmien poistaminen,
- kehitysalueiden tarkoituksenmukainen kehittäminen jne.

Välinetasoon liittyvät tavoitteet

Taloudellinen kasvu:

- taloudellinen kasvu,
- ulkomainen maksuvalmius, vakaa rahanarvo, pääoman liikkuvuus jne.

Tehokkuus:

- taloudellinen tehokkuus,
- tekniikan ja tutkimuksen laajempi hyväksikäyttö jne.

Sekä - että ryhmät

Tiede ja taide:

- henkisen askartelun, henkisen liikkeen vireyttäminen,
- tutkimusmahdollisuuksien parantaminen.

Maatalous:

- maatalouspolitiikan uudistaminen ja maatalousväen ansiotason kohottaminen.

Ulkoiset suhteet:

- rauhan ylläpitäminen,
- ulkoisen turvallisuuden varmistaminen,
- hyvien ulkomaisten suhteiden ylläpitäminen,
- ulkoisen vaaran uhatessa ei alistuta,
- sotilaallisen puolustuskyvyn luominen ja kohottaminen,
- henkinen vastustus voimakeinoja vastaan arvokas jne.

Milloin pidetyissä ja minkälaisissa puheissa tavoitteita on esiintynyt

Tarkasteltaessa puheiden jakautumista ajan suhteen on todettava niiden jakautuvan 1) pääministerikauden, 2) valtiovarainministerikauden ja 3) näitä edeltävän kauden puheisiin. Näiltä kausilta peräisin olevista puheista, esitelmistä ja artikkeleistaan pääministeri Koivisto on koornut linjan vetonsa. Koska pääosan muodostavat puheet, käytetään tässä puheita yleisnimityksenä.

Puheet jakautuvat näiden kolmen periodin kesken seuraavasti:

	Kausi		Yhteensä	
	1)	2)	3)	
Puheita, joissa eniten arvopäämääriä	5	3	6	14
Puheita, joissa muutamia arvopäämääriä	2	2	2	6
Puheita, joissa ei esiinny arvopäämääriä	1	4	4	9
Tieteellisluontoinen artikkeli länsimaisesta sosiaalidemokratiasta — ei sisälly analyysiin			1	1
Puheita yhteensä, kpl	8	9	13	30

Arvopäämääriä sisältäviä puheita on teoksessa suhteellisesti katsoen runsaimmin pääministerikaudelta kuin sitä edeltäneiltä kausilta. Lukumääräisesti pääministerikauden puheita on kuitenkin yhteensä vähemmän kuin muiden kausien. Pääministerikauden puheista vain yhteen ei sisälly arvopäämääriä. Teoksen nimi »Linjan veto» antaa aiheen olettaa teoksen tarkoituksena olevankin linjan veto, yhteiskuntamme kehittämisen perustan ja tavoitteiden tarkastelu.

Vaikeuksia sen sijaan tuottaa todeta tarkasti, minkätyyppisissä tilaisuuksissa eri puheet on pidetty, koska melko monien kaneettina on vain esim. »puhe Turussa» tai »puhe Lahdessa». Tämän tyyppisillä merkinnöillä varustetut puheet ovat kaikki peräisin pääministeri- ja vähäisempi osa valtiovarainministerikaudelta.

Neljästatoista puheesta, joissa esiintyy eniten arvopäämääräviitteitä, kuudessa eli noin puolessa on selvä viittaus siihen, että ne ovat pidetyt sosialidemokraattisen puolueen jossakin tilaisuudessa sekä näistä yksi on

ilmestynyt artikkelina tätä puoluetta lähellä olevassa aikakauslehdessä. Ennen ministerikautta pidetyt puheet ovat kaikki tällaisia paitsi yksi »Laa-jempaan kansanvaltaan» -teoksessa artikkelina julkaistu. Sen sijaan pääministerikauden puheissa, jotka sisältyvät niihin, joissa arvopäämääriä esiintyy runsaasti, on useimmissa lähdeviitteeksi merkitty vain puheen pito-paikka ja aika. Suurin osa niistä puheista, joissa ei juuri arvopäämääriä esiinny, on pidetty joko valtiovallan edustajana tai sosialidemokraattiseen puolueeseen liittymättömien yhdistysten ja liittojen tilaisuuksissa.

Lopuksi

Tarkoituksena on ollut verrata toisiinsa kahden länsimaisen yhteiskunnan poliittiseen johtajistoon lukeutuvien henkilöiden asettamia arvopäämääriä. Analyysin ulkopuolelle on jätetty sellaiset arvopäämäärät, mitkä tosin mitä suurimmassa määrin heijastuvat sosialidemokraattisen puolueen edustajan muihinkin kannanottoihin, mutta ovat suoranaisesti kytkeytyneitä puolueen toimintaan, sen perusteisiin ja sen kehittämiseen.

Vertailussa on käytetty hyväksi amerikkalaista tutkimusta USA:n presidentin asettamasta arvopäämääriin kantaa ottavasta komiteanmietinnöstä. Tätä on verrattu Suomen tämän hetkisen pääministerin esittämiin arvopäämääriin. Vertailussa kohtaavat toisensa amerikkalainen ja eurooppalainen kulttuuripiiri. Suomalaisen yhteiskunnan päätöksenteko- ja toimeenpanovaltaa edustavan arvopäämäärien asettajan puoluekanta on sosiaalidemokraattinen.

Kuitenkin näyttää siltä, että sekä amerikkalaisen että suomalaisen yhteiskunnan arvopäämäärät johtajien ilmaisemina ovat vahvasti samankaltaiset ja kytkeytyneinä länsimaiseen traditioon. Yhteisön tavoitteeksi nähdään kummallakin taholla yksilön vapauden ja ihmisarvon kunnioitus, demokraattinen yhteiskuntajärjestys sekä hyvinvoinnin kohottaminen. Tällaisiin tavoitteisiin katsotaan päästävän teollistuneisuutta kohottamalla, taloudellisen kasvun voimistumisella ja tehokkuuden tavoittelemisella. Suomen kohdalla nähdään erittäin tärkeänä tavoitteena maan ulkoisten suhteiden varmistaminen ja rauhan säilyttäminen.

Pääministeri Koiviston arvopäämääriä sävyttää myös epäily siitä, että vaikka tavoitteena onkin pyrkimys yhteiskunnan jäsenten tarpeiden tyydyttämiseen, olisi ihanneyhteiskunta kuitenkin perin ikävä asumispaikka. Ulkoisten suhteiden osalta Koivisto korostaa myös sitä, miten tärkeätä on henkisesti varustautua estämään voimakeinojen käyttöä, ja jos näin kuitenkin tapahtuisi, olisi suomalaiselle yhteiskunnalle tunnusmerkillistä panna vastaan kaikin voimin.

Peräti samankaltaisia ja myös suuressa määrin samassa arvojärjestyksessä ovat arvopäämäärät suomalaisessa ja amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Kuitenkin asetettujen tavoitteiden saavuttamisen keinoissa saattaa olla suuriakin eroavuuksia. Mielenkiintoista olisikin verrata, miten keinojen useudella voidaan mitata arvopäämäärien merkitystä ja miten keinot poikkeavat eri yhteisöissä toisistaan päämäärien ollessa samankaltaisia.

LÄHTEET

- Allardt, Erik: Sosiaaliset arvot. Yhteiskuntatieteiden Käsikirja II. Keuruu 1964.
Biderman, Albert D.: Social Indicators and Goals. Social Indicators (ed. Bauer, Raymond A.). Cambridge, Massachusetts, and London, England 1966.
Drewnowski, Jan & Scott, Wolf: The Level of Living Index. United Nations Research Institute for Social Development. Report 4. Geneva 1966.
Koivisto, Mauno: Linjan vetoa. Helsinki 1968.